

Nr 161.

Av herr **Christiernson**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av prokanslärssämbetet vid universitetet.

Den åsikten gör sig numera starkt gällande, att sådana ämbeten och tjänster, som ej längre fylla något egentligt samhällsbehov och som därför måste te sig såsom helt och hållet överflödiga, må avskaffas. Om detta krav över huvud är rimligt och behjärtansvärt i och för sig blir det så mycket mer tvingande, då man står inför sådana överflödsämbeten, vilkas *vardagliga* ändamål är att fullgöra en från svunna tider arvtagen dekorationssuppgift, men som trots sin ålderdomlighet och otidsenlighet, vid vissa tillfällen, av gällande lag bereda sina innehavare möjlighet att rycka in i full verksamhet på områden, som deras innehavare icke med säkerhet kunna antagas hava kompetens för.

De nya universitetsstatuterna av den 27 november 1908 ha inrangerat ännu ett ämbete i denna kategori, prokanslärssämbetet. *Normalt* har den självskrivna prokanslärn, d. v. s. ärkebiskopen i Uppsala för det uppsvenska universitetet och biskopen över Lunds stift för det sydsvenska, intet som helst *formellt* inflytande på universitetsangelägenheterna, om man undantar rättigheten att delta i konsistoriets överläggningar. Vid förfall för kanslärn eller då kanslärssämbetet är ledigt har emellertid prokanslärn »att bestrida de åligganden, som tillhöra detta ämbete, till dess Kungl. Maj:t förordnat om ämbetets upprätthållande».

Prelaten-prokanslärn kan alltså enligt gällande laga föreskrifter komma att *vid vissa tillfällen* i makt och myndighet ersätta kanslärn, utan att man har några som helst garantier för, att han äger de kvalifikationer, som denna bland för »nit för vetenskaplig odling kände män» genom universitetens fria val utsedde styresman besitter. Också är det ej så länge sedan ett dylikt fall av prelatkanslärsskap verkligen inträffade, och man hade

tillfälle se prokanslärn för Lunds universitet fungera som tjänstförrättande kanslär under förhållanden i övrigt, som kommo denna rollförändring att utgöra ett farligt hot mot den vetenskapliga forskningsfriheten.

Den gången sattes visserligen den biskoplige kanslärn säkerligen utan all sin förskyllan icke i tillfälle att ingripa reformerande i det vetenskapliga livet på sätt, som tyvärr ej var alldeles enastående under den gamla prokanslärsinstitutionens sista år. Men de faktiska förhållandena ha dock hunnit klart ådagalägga, att statuterna äro sådana, att de *icke hindra* ett återupprepande av dessa väl bekanta händelser, vilket faktum synes mig fullt tillräckligt för att påkalla ett inskridande från Riksdagens sida.

Avskaffandet av prokanslärsinstitutionen i den form den nu består är ett led i det viktiga strävandet att värna om forskningsfriheten. Och skulle, på grund av praktiska skäl och universitetens egen önskan, det bli nödvändigt, att en ställföreträdare för kanslärn finns att tillgå, bör denne utses efter samma grunder som kanslärn. Säkerligen är emellertid detta icke fallet. Erfarenheten ger nämligen vid handen, att ej blott Karolinska institutet, utan även de enskilda högskolorna reda sig denna ämbetsman förutan.

Slutligen bör ej heller lämnas ur sikte det förhållandet, att den nuvarande prokanslärsinstitutionen erhåller karaktären av en symbol på kyrkans skenbara överhöghet över vetenskaplig forskning och dess utövare, som är alldeles oberättigat med hänsyn till faktiskt bestående förhållanden. Därjämte är den ägnad att innebära en bestämd fara, så tillvida som den ger åt den av forskningen oberoende och ofta nog *alltför oberörda* biskopen en auktoritativ ställning, som kan tillförsäkra honom ett obehörigt inflytande vid avgörande av frågor, över vilka gällande lag icke medger honom någon medbestämmanderätt.

Under hänvisning till vad jag ovan anført, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i gällande bestämmelser, att prokanslärsämbetet vid universiteten avskaffas och att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt inkomma med förslag i ärendet till Riksdagen.

Stockholm den 25 januari 1913.

A. J. Christierson.